

Opgave 3 Straatpolitiek

In Nederland brengen veel jongeren tussen de 18 en 25 jaar geen stem uit tijdens verkiezingen. Uit onderzoek blijkt dat deze groep weinig vertrouwen heeft in de politiek. Ze vinden dat politici op een ontoegankelijke manier spreken en niet begrijpen wat er in de samenleving speelt.

Volgens John Stuart Mill is democratie een meer rationele staatsvorm dan een regering van experts. Hij geeft daarvoor twee argumenten.

- 1p 17 Leg met **een** van deze twee argumenten uit dat het belangrijk is dat ook jongeren deelnemen aan politiek.

Als je politieke betrokkenheid opvat als het gebruiken van je stemrecht, dan is de politieke betrokkenheid onder jongeren laag.

Politiek filosoof Femke Kaulingfreks heeft kritiek op deze stelling. Volgens haar zijn jongeren vaak afgehaakt van de formele politiek van politici, maar maken ze zich wel druk over maatschappelijke thema's.

tekst 3

Een jongere zei in een interview [...]: 'Politiek interesseert mij helemaal geen klap, boeit me niks, dat gaat niet over mij. Ik ben met hele andere dingen bezig.' Hij bleek hiphopmuziek te maken, en toen hij wat van zijn teksten liet zien, bleken die allemaal over maatschappelijke thema's te gaan: de wooncrisis, racisme, waarom [Nelson] Mandela een voorbeeld is... Maar die jongere zei: 'Dit is toch geen politiek, dit is wat ik vind.'

bron: Femke Kaulingfreks, Beschouw jongeren als expert, 2023

Joseph Schumpeter vindt dat burgers zich niet te veel met politici moeten bemoeien. Volgens hem levert democratische participatie weinig op. Er zijn vier redenen waarom mensen niet zo rationeel zijn in politieke kwesties. Twee van deze redenen zijn groepsdruk en de rol van het onderbewuste.

- 2p 18 Geef **een** van de andere twee redenen weer. Beargumenteer vervolgens met deze reden of jij het eens bent met Schumpeters opvatting dat democratische participatie weinig oplevert. Gebruik daarbij tekst 3.

In onder andere Nederland en Frankrijk braken de afgelopen jaren verschillende rellen van kansarme jongeren uit. Door de straat op te gaan eisten deze jongeren aandacht op voor hun uitzichtloze situatie. In haar boek *Straatpolitiek* beschrijft Kaulingfreks dit soort rellen als een alternatieve vorm van politieke betrokkenheid van jongeren. Ze noemt deze rellen 'ontregelende politiek':

tekst 4

Ontregelende politiek impliceert [...] kritiek op de legitimiteit van de staat. Ontregelende politiek duidt niet op een verlangen naar wetteloosheid, maar eerder op een verlangen naar andere regels en wetten. Ontregelende politiek is niet gericht op het creëren van een staat van totale anarchie, maar wordt ingegeven door het verlangen naar een andere, meer inclusieve en rechtvaardige inrichting van de samenleving.

bron: Femke Kaulingfreks, Straatpolitiek, 2017

Robert Nozick heeft kritiek op de democratie. Hij sluit daarbij aan op de anarchistische uitdaging aan de democratie.

- 2p 19 Geef een **overeenkomst** tussen Nozicks opvatting van democratie en Kaulingfreks' opvatting van ontregelende politiek.
Geef vervolgens met tekst 4 een **verschil** tussen Nozicks opvatting van democratie en Kaulingfreks' opvatting van ontregelende politiek.

Met ontregelende politiek dagen jongeren de autoriteiten uit, verstoren ze de openbare orde en overtreden ze soms de wet. Dit leidt tot oproepen om daar hard tegen op te treden.

Mill vindt volledige vrijheid van meningsuiting in het belang van democratie.

- 1p 20 Leg met het verhaal van de graanhandelaar uit wanneer ontregelende politiek volgens Mill niet meer in het belang is van democratie.

Hans Kelsen en George van den Bergh hebben verschillende opvattingen over hoe een democratie om moet gaan met antidemocratische bewegingen. Je kan hun argumenten toepassen op de ontregelende politiek van de kansarme jongeren die door rellen aandacht proberen op te eisen voor hun uitzichtloze situatie.

- 1p 21 Geef met Kelsens relativistische wereldbeschouwing een argument **voor** het toelaten van deze ontregelende politiek binnen de democratie.

- 1p 22 Leg met Van den Berghs opvatting over de grens van de vrijheid van overtuigingen uit wanneer ontregelende politiek **niet** toegelaten zou moeten worden binnen de democratie.

John Rawls onderzoekt hoe groepen die het niet eens zijn met bepaalde opvattingen binnen een democratie, toch kunnen instemmen met een democratische regering. Daarvoor maakt hij een onderscheid tussen overlappende consensus en een modus vivendi of manier van leven.

- 3p 23 Leg uit dat ontregelende politiek **geen** modus vivendi is.
Leg vervolgens uit wat Rawls bedoelt met overlappende consensus.
Beargumenteer ten slotte of ontregelende politiek volgens jou past bij wat Rawls het feit van redelijk pluralisme noemt.

Kaulingfreks stelt dat politici soms doen alsof ze naar kansarme jongeren luisteren, maar uiteindelijk vertellen ze jongeren vooral wat ze moeten doen. Ze pleit ervoor om jongeren als gelijkwaardige gesprekspartner te behandelen en meer oog te hebben voor machtsongelijkheid.

Het deliberatieve model van democratie biedt vier voordelen bij het organiseren van instemming. Volgens het deliberatieve model is het niet goed om alleen maar te stemmen.

- 2p 24 Beargumenteer of jij het met Kaulingfreks eens bent dat jongeren in de politiek een gelijkwaardige gesprekspartner zouden moeten zijn. Gebruik in je argumentatie:
- **een** van de drie nadelen van stemmen volgens het deliberatieve model, en
 - **een** van de vier voordelen van het deliberatieve model.

Kaulingfreks is hoopvol over de manier waarop de straten van een stad een alternatief politiek toneel kunnen vormen. Ze geeft als voorbeeld het 'zombieprotest' in Hamburg. Terwijl de politieke leiders van de twintig grootste economieën in de wereld vergaderden, liepen duizenden mensen verkleed als zombie door de straten. Met hun grijze vermomming wilden de betogers duidelijk maken dat mensen in de tegenwoordige samenleving als zombies langs elkaar heen leven. Het protest eindigde hoopvol. Een voor een verwijderden de betogers elkaars grijze kleding en kwam een bont palet aan verschillende kleuren tevoorschijn. De sombere zombies veranderden in uitbundige mensen, die samen door de straten dansten.

Volgens Kaulingfreks kunnen mensen bij een dergelijk protest elkaar wakker schudden en zich uitspreken voor een kleurrijke en diverse gemeenschap waarin gewerkt kan worden aan nieuwe politieke verhoudingen.

Michael Sandel heeft een communitaristische kijk op de gemeenschap en politieke verhoudingen. Hij bekritiseert het liberalisme.

- 2p **25** Leg Sandels kritiek op het liberalisme uit, met:
- zijn opvatting dat neutraliteit onwenselijk is, en
 - het voorbeeld van het zombieprotest.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.